

Анотації дисциплін та структурно-логічна схема освітньої підготовки докторів філософії

Спеціальність 032 Історія та археологія
Спеціалізація: історія України

Обов'язкові навчальні дисципліни

Професійно-педагогічна компетентність викладача ВНЗ

Мета: формування професійно-педагогічної компетентності у процесі забезпечення теоретичної і практичної підготовки аспірантів до майбутньої професійно-педагогічної діяльності у ВНЗ.

Предмет: професійно-педагогічна компетентність викладача ВНЗ.

Змістовний модуль 1. Сутність професійно-педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу.

Змістовний модуль 2. Структура професійно-педагогічної діяльності викладача ВНЗ. Навчальна і виховна діяльність науково-педагогічного працівника.

Змістовний модуль 3. Організація методичної діяльності викладача. Педагогічна майстерність викладача ВНЗ.

Змістовний модуль 4. Організація наукової діяльності науково-педагогічного працівника.

Змістовний модуль 5. Навчальна діяльність викладача ВНЗ.

Змістовний модуль 6. Методична діяльність викладача ВНЗ.

Змістовний модуль 7. Професійно-педагогічна майстерність викладача ВНЗ.

Змістовний модуль 8. Виховна діяльність викладача вищої школи.

Змістовний модуль 9. Професійна етика та педагогічний такт викладача.

Місце у структурно-логічній схемі: ОНД.01.

Теорія і практика наукового стилю української мови

Мета: навчити аспірантів вдало підбирати та доречно використовувати мовні засоби для наукової комунікації (сфера науки, навчання, освіти).

Предмет: характеристика та особливості використання мовних засобів основних жанрів наукового стилю української мови (монографія, наукова стаття, рецензія, відгук, лекція, наукова доповідь та ін.).

Змістовний модуль 1. Становлення й розвиток наукового стилю.

Змістовний модуль 2. З історії наукового стилю української мови.

Змістовний модуль 3. Ознаки наукового стилю.

Змістовний модуль 4. Науковий стиль української мови.

Місце у структурно-логічній схемі: ОНД.02.

Іноземна мова за професійним спрямуванням

Мета: Метою вивчення дисципліни є формування необхідних мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів наукового дослідження іноземною мовою (англійською) в усній та письмовій формах на рівні не нижче B2 відповідно до Загальноєвропейської рекомендації з мовної освіти, а також для розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності, оволодіння новітньою фаховою інформацією через іноземні джерела.

Предмет: Предметом вивчення дисципліни є лексичний та граматичний мінімуми іноземної мови (англійської), що дають можливість здійснювати професійно-орієнтоване спілкування та одержувати необхідну фахову інформацію з різних англійських джерел в обсязі тематики, що обумовлена професійними потребами.

Змістовний модуль 1. What is history?

Змістовний модуль 2. History of the Ancient World.

Змістовний модуль 3. Middle Ages.

Змістовний модуль 4. History of modern times.

Змістовний модуль 5. XIX st. in world history.

Змістовний модуль 6. History in Wars.

Змістовний модуль 7. Methods in History.

Змістовний модуль 8. New historical science.

Місце у структурно-логічній схемі: ОНД.03.

Сучасна система наукової інформації: наукометрія, трансфер технологій та управління науковими проектами

Мета: ознайомити аспірантів із сучасною системою накопичення та зберігання наукової інформації, основними надбаннями наукометрії, проблемами у сфері трансферу технологій та управління науковими проектами, навчити використовувати сучасні наукометричні бази даних під час аналізу сучасного стану досліджуваної проблеми, презентувати власні здобутки у наукометричних базах даних, здійснювати трансфер технологій та управляти науковими проектами.

Предмет: система наукової інформації, наукометричні бази даних, трансфер технологій у науковій сфері, управління науковими проектами

Змістовний модуль 1. Способи організації наукової інформації. Наукометричні бази даних. Ідентифікація вченого.

Змістовний модуль 2. Управління інтелектуальною власністю. Об'єкти промислової власності. Трансфер технологій. Теоретичні та практичні аспекти передачі прав на об'єкти інтелектуальної власності. Авторське право.

Змістовний модуль 3. Управління науковими проектами. Підготовка проекту. Планування проекту. Документація.

Місце у структурно-логічній схемі: ОНД.04.

Дисципліни варіативної частини
Дисципліни самостійного вибору університету

Історія та філософія науки

Мета: формування у аспірантів і пошукачів цілісної уяви про генезис наукового знання, про історію становлення та розвитку науки, про різні методи дослідницької діяльності.

Предмет: проблеми і методи історії та філософії науки.

Змістовний модуль 1. Методологічні проблеми історико-наукового дослідження.

Змістовний модуль 2. Знання і його типологія.

Змістовний модуль 3. Філософія і наука: принципи взаємовідносин.

Змістовний модуль 4. Соціально-гуманітарне пізнання.

Змістовний модуль 5. Основні дослідницькі програми соціально-гуманітарних наук.

Змістовний модуль 6. Дисциплінарна структура і роль соціально-гуманітарних наук в процесі соціальних трансформацій.

Місце у структурно-логічній схемі: ДВВ.01.

Теорія та методологія історії

Мета: скласти у аспірантів уявлення про історію формування і розвитку історичних знань, сучасний стан теоретичних підстав історіографії в її різних формах і напрямках. Розглянути основні підходи до вивчення і розуміння минулого, як вони формувалися і поширювалися з найдавніших часів до наших днів. Представити головні положення теоретичної частини історіографії – об'єкта, суб'єкта, методів, особливостей творення історичних знань, їх структури і соціальних функцій. Створити цілісну картину фахової історіографічної діяльності історика. Визначити роль історії у системі інших гуманітарних і соціальних наук.

Предмет: розкриття основних структурних елементів дисципліни «теорія та методологія історії», етапами формування теоретичних та методологічних основ історичної науки, сучасним баченням ролі і місця історичної науки в суспільстві.

Змістовні модулі:

1. Формування теоретичних аспектів історичного знання. Загальні принципи наукового пізнання. Об'єкт і предмет методології історії. Структура теоретичного аналізу історичного пізнання. Міфологічні уявлення в стародавньому світі. Зародження монотеїстичних уявлень. Виникнення історичної рефлексії. Здобутки давньогрецької історіографії. Розвиток історичної думки в Давньому Римі. Від античності до середньовіччя. Християнська історична теологія. Етапи розвитку європейського історіописання. Ренесансні уявлення про історію. Пошуки шляхів розвитку історичної думки в 17 ст. Натурфілософія та філософсько-історична думка

Просвітництва. Від Просвітництва до Романтизму: від історії Духу до історії людей. Поширення і здобутки позитивізму в історії.

2. Новітня постнекласична методологія історичної науки. Диференціація історичного знання і спроби синтезу. Модерністські течії в світовій історіографії: від марксизму до неопозитивізму. Наукова революція середини 20 ст. та її впливи на історіописання. Формування постмодерних тенденцій в теоретичній історії.

3. Об'єкт, суб'єкт та рівні історичного пізнання. Поняття об'єкту та предмету пізнання в історії. Біологічне, антропологічне та соціальне в історичному пізнанні. Культура і цивілізація як способи репрезентації історії. Закон і закономірність в історії. Універсалістські (синтетичні) спроби представлення історії. Роль особи в історії. Особливості історії як об'єкту пізнання. Проблема історика як суб'єкта пізнання. Структура світогляду дослідника минулого. Творча активність історика-суб'єкта. Теорія та емпірія в історичному пізнанні.

4. Особливості теоретичного знання в історії. Проблема об'єктивності теоретичного знання. Структура моделей історичного пізнання. Підготовчий етап. Інформаційний етап. Етап реконструкції та його особливості. Пояснювальний етап. Наративний етап.

5. Методи історичної науки та їх класифікація. Класифікація наукових методів. Можливості та обмеження наукових методів. Загальнонаукові методи. Спеціально-наукові методи. Конкретно-наукові методи та їх застосування.

6. Історичні знання та їх соціальні функції. Класифікація історичних знань. Проблема істинності. Аксиологічні аспекти історичного знання. Історична свідомість суспільства. Історія і політика. Історія та ідеологія. Історія і мистецтво. Дискусії навколо соціальних функцій історичного знання. Функція підтримання взірців. Функція легітимізації теперішнього. Функція ідентифікації. Функція ескапізму. Функція соціальної пам'яті.

Місце у структурно-логічній схемі: після ННД.01, ННД.02, ННД.03.

Код дисципліни:

Тип дисципліни: нормативна

Рік навчання: I

Семестр викладання: I

Кількість кредитів: 3 (загальна кількість годин – 90 год.; аудиторні години – 30 год.; лекції – 10 год.; семінарські заняття – 20 год.; самостійна робота – 60 год.)

Форма контролю: екзамен

Викладач: Кордон М.В., к.і.н., доцент.

Рекомендована література:

1. Зашкільняк Л. Методологія історії від давнини до сучасності. Львів, 1999.; Методологические проблемы истории : [учеб. пособ.]. – [под об. редак. В. Н. Сидорцова]. – Мн., 2006.;
2. Методология истории: [учеб. пособ. для студентов вузов] / [ред. А. Н. Алпеев]. – Мн., 1996.;

3. Могильницкий Б. А. Введение в методологию истории. – М., 1989.;
Бондаренко Г. Историчне пізнання : питання теорії і практики. – Луцьк,
1998.; ХХ век:
4. Методологические проблемы исторического познания / [под ред.
А. Л. Ястребицкой]. Москва, 2001–2002. Ч. 1–2.;
5. Современная зарубежная немарксистская историография. Критический
анализ. – М., 1989.;
6. Иванов В. В. Методология исторической науки. – М., 1985.;
7. Портнов А. Історії істориків : обличчя й образи української
історіографії ХХ ст. / А. Портнов. – К. : Критика, 2011. – 236 с.;
8. Клименюк О. Методологія та методи наукового дослідження: [навч.
посіб.] / О. Клименюк. – К. : Міленіум, 2005. – 184 с.;
9. Кузьмін О. С. Историчний процес : теорія та методологія дослідження :
[монографія] / О. С. Кузьмін. – Житомир : М. Косенко, 2003. – 187 с.

Форми і методи навчання: лекції, семінарські заняття, самостійна
робота

Методи і критерії оцінювання: рейтингове оцінювання за 100-бальною
системою: поточний контроль – 60 балів (опитування, виступи на семінарах,
індивідуальне письмове завдання); підсумковий контроль – 40 балів.

Мова навчання: українська

Нові тенденції розвитку історичної науки у другій половині ХХ – початку ХХІ ст.: нові тенденції і підходи.

Мета: сформувати у аспірантів розуміння розвитку історичних процесів
на основі знань нових тенденцій і підходів, сформованих наприкінці ХХ –
ХХІ ст.

Предмет: вивчення нових тенденцій і підходів розвитку історичної
науки на основі досліджень школи «Анналів», новітніх концепцій істориків
доби постмодернізму.

Змістовні модулі:

1. **Розвиток історичної науки на початку ХХ ст.: повернення до
історії людини.** Переосмислення ролі історичних знань на рубежі
ХІХ–ХХ століть. Поява і розвиток «масової культури». Школа
«Анналів». Від «історії-події» до «історії-проблеми». Марк Блок,
Люсьєн Февр: «Журнал “Анналі»»; Концепт ментальності. «Тотальна»,
«вимірювальна» і «серійна» історія. Фернан Бордель.
2. **Мікроісторія та локальна історія.** Становлення терміну
“мікроісторія”. Дослідження у сфері мікроісторії: Карло Гінзбург,
Джовані Леві, Наталі Земон Дейвіс, Клавдія Ульбрих. Проблеми
можливості/неможливості адекватного проникнення в свідомість
індивіда. Становлення “локальної соціальної історії”. Сфери
дослідження “локальної соціальної історії”.

3. **Гендерна та жіноча історія.** Стаття і гендер. Становлення “жіночої історії”. “Професіоналізм”–“політика”, “історія”–“ідеологія” та гендерний підхід історичних досліджень на рубежі ХХ–ХХІ ст. Жіноча історія в Україні. Політика тіла: тіло, розум і душа.
4. **Усна історія як різновид історико-соціальних студій.** Усна історія як різновид конкретних історико-соціологічних студій. Інтерв’ю в усній історії: інтерв’ю як процес, інтерв’ю як джерело інформації. Основні методи аналізу інтерв’ю: контентний; наративний, аналіз дискурсу.
5. **Інтелектуальна історія та історія довкілля.** Історія ідей. Артур Лавджой. Інтелектуальні витoki “історії довкілля”. Історія довкілля та історична географія. “Постколоніальна” історія довкілля. Школа В. Г. Госкінса. Дослідження історії довкілля в США. Австралійська модель історії довкілля.
6. **Зміна парадигми історичної науки на межі ХХ – ХХІ ст.** Постмодернізм і лінгвістичний поворот в історії. Історична антропологія. Суспільно-політичні виміри сучасної історичної думки і науки. Світовий контекст розвитку української історії.

Місце у структурно-логічній системі: Курс дозволяє на основі здобутих знань з базових фахових предметів та загальних гуманітарних дисциплін, зокрема філософії, соціології, політології, психології скласти уявлення про розвиток історичних процесів сучасності, розширює можливості застосування нових підходів у наукових дослідженнях.

Код дисципліни:

Тип дисципліни: нормативна

Рік навчання: I

Семестр викладання: I

Кількість кредитів: 3 (загальна кількість годин – 90 год.; аудиторні години – 30 год.; лекції – 10 год.; семінарські заняття – 20 год.; самостійна робота – 60 год.)

Форма контролю: залік.

Викладач: Білобровець О. М., к.і.н., доцент.

Результати навчання: У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

- ознайомитись з найновішими здобутками зарубіжної та української історичної науки «історії людини»;
- вдосконалити навички читання, аналізування, коментування, рецензування наукових праць;
- навчитись працювати у складі творчих міні-груп з метою проведення колективної науково-дослідної роботи;
- оволодіти необхідними переносними навиками з метою кваліфікованого застосування отриманих знань та вмінь під час організації та проведення самостійних історичних досліджень.

Спосіб навчання: аудиторний

Необхідні обов'язкові попередні і супутні модулі (навчальні дисципліни): соціальна філософія, сучасна історіографія, культорологія, теорія і методика викладання історії.

Зміст дисципліни: ознайомлення студентів з новими тенденціями і підходами розвитку історичної науки на основі досліджень представників школи «Анналів», новітніх концепцій істориків доби постмодернізму.

Рекомендована література:

1. Арон Р. Вступ до філософії історії: Есе про межі історичної об'єктивності Нове видання переглянуте
2. та анотоване С. Мезюр; Пер. з франц., післямова та примітки О. Йосипенко та С. Йосипенка. – Київ,
3. 2005.
4. Историческая наука на рубеже веков. – Москва, 2001.
5. Гуревич А. Я. Исторический синтез и Школа “Анналов”. – Москва, 1993.
6. Нові перспективи історіописання / За ред. П. Берка; Пер. з англ. – Київ, 2004.

Форми і методи навчання: лекції, семінарські заняття, самостійна робота

Методи і критерії оцінювання: рейтингове оцінювання за 100-бальною системою: поточний контроль – 60 балів (опитування, виступи на семінарах, індивідуальне письмове завдання); підсумковий контроль – 40 балів (письмовий залік).

Мова навчання: українська.

Дисципліни вільного вибору аспіранта

Проблеми імперій в нові та новітні часи

Мета: сформувати у аспірантів уявлення про історію формування і функціонування імперій, як одного із важливих політичних феноменів у процесі історичного розвитку. Допомогти отримати різнобічні знання та скласти уявлення про сучасний стан теоретичних підстав історіографії з окресленої проблематики в її різних формах і напрямках. Розглянути основні підходи до вивчення і розуміння імперій від доби середньовіччя до сучасності.

Предмет: предметом вивчення дисципліни є теоретико-практичний комплекс знань, пов'язаних із осмисленням феномену імперій.

Змістовні модулі:

1. **Феномен імперій, історичні аспекти їх утворення.** Умови та причини виникнення імперій – від середньовіччя до нового часу, особливості подібної форми організації політичного врядування. Імперія Каролінгів, формування класичних (не континентальних імперій, колоніального типу). Особливості боротьби за природні ресурси, впливи економічних, природних та соціальних факторів на формування нових політичних утворень.
2. **Імперії в ХІХ ст.: злети та падіння.** Австрійська, Російська імперії, Пруссія у процесі ліквідації Речі Посполитої. Перерозподіли сфер

впливів, особливості формування та функціонування континентальних імперій. Австро-Угорська імперія: спроби модернізації, політичні модифікації. Чому та як модернізаційні процеси призвели до розпаду імперій та визрівання в їх надрах ідей національних держав. Перша світова війна, крах імперій, утворення національних держав та нових форм імперій.

3. **Ідентифікаційні процеси в умовах імперій.** Феномен множинних лояльностей в умовах імперій. Місцеві еліти: від протистояння до співпраці з метрополіями. Специфіка ідентифікаційних процесів в імперських умовах: соціальні зрізи та особливості. Вплив освітнього чинника на ідентифікаційні процеси. Автономні польські утворення в складі імперій, особливості протікання в них ідентифікаційних процесів.
4. **Імперії в ХХ ст.** Модифікації імперій в умовах існування недемократичних політичних режимів. Радянський авторитаризм та тоталітаризм. Ідеї перманентних комуністичних революцій. Наднаціональна імперія за формою, російська за суттю. Німецький нацизм та прагнення до світового володарювання. Причини руйнації радянської імперії та її наслідки.
5. **Сучасні імперії - західний вектор.** США – федерація чи імперія, чому наддержава традиційно уособлюється із імперією? Протистояння умовних «Нового» та «Старого» світів – чи можливо воно поза імперським дискурсом? Євросоюз – умовна чи реальна імперія?
6. **Сучасні імперії - східний вектор.** Сучасна Росія: як і чому (причини, зміст та можливі наслідки) в сучасній Росії відбулось відродження імперських настроїв. Чому можливе поєднання традицій, символів та базових засад монархічної імперії та радянського тоталітарного варіанту імперіалізму?

Тип дисципліни: вибіркова.

Рік навчання: II.

Семестр викладання: III.

Кількість кредитів – 4 (загальна кількість годин – 120 год.; аудиторні години – 40 год., лекції – 18 год, семінарські заняття – 22 год., самостійна робота – 80 год.).

Форма контролю: екзамен.

Викладач: Венгерська В.О., д.і.н., професор кафедри історії України.

Рекомендована література:

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму. – К.: Критика. – 2001.
2. Шпорлюк Р. Імперії та нації з історичного досвіду України, Росії, Польщі та Білорусі (пер. з анг.). - К. Дух і Літера, 2000. – 354 с.;
3. Каппелер А. Росія як поліетнічна імперія. – Львів, 2005;
4. Венгерська В.О. Українські проекти на націотворення в імперіях Романових та Габсбургів (кінець XVIII_ початок ХХ ст.);

5. Hobsbawm. E. J. The Age of Empire 1875-1914 – NY, 1987; Plokhy, Serhii. The Last Empire: The Final Days of the Soviet Union. New York: Basic Books, 2014.
6. Снайдер Т. Українська історія, російська політика, європейське майбутнє. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2014. - 225 с.
7. Кравченко В. Україна, імперія Росія. Вибрані статті з модерної історії та історіографія. К.: Критика, 2011.

Форми і методи навчання: лекції, семінарські заняття, самостійна робота. **Методи й критерії оцінювання:** рейтингове оцінювання за 100 – бальною системою: поточний контроль – 60 балів (написання есе, інших індивідуальних письмових завдань, виступи на семінарах та участь у дискусіях); підсумковий контроль – 40 балів (письмовий екзамен).

Мова навчання – українська.

Місце у структурно-логічній схемі: після ННД.01, ННД.02, ННД.03

Історичні дослідження та науково-інформаційні процеси

Мета: ознайомлення аспірантів з особливостями історичних досліджень у контексті сучасних науково-інформаційних процесів; разом із визначенням місця і ролі історичної науки у нинішньому науковому дискурсі розглянути практичні питання підготовки текстів і поширення історичних досліджень.

Предмет: предметом вивчення дисципліни є теоретико-практичний комплекс знань, пов'язаних із осмисленням місця і ролі історичної науки у системі сучасних наукових знань, підготовкою й поширенням наукових історичних досліджень.

Змістовні модулі:

1. **Історична наука та сучасна наукова парадигма.** Поняття науково-інформаційного процесу. Тенденції розвитку української історичної науки. Тенденції розвитку світової історичної науки. Актуальні питання дослідження історії України. Історична інформатика, інформатизація історичної науки. Методологія, історіографічна та джерельна основа історичних досліджень.
2. **Підготовка тексту наукового історичного дослідження.** Наукова стаття, тези конференції. Монографія. Дисертація. Стилістичне оформлення тексту дисертаційного дослідження (з історичних наук). Технічне оформлення тексту дисертаційного дослідження.
3. **Особливості бібліографічного оформлення наукового історичного дослідження.** Бібліографічний запис: книга, стаття (періодичне видання), збірник матеріалів конференції, дисертація, автореферат дисертації. Бібліографічний запис: архівні джерела. Бібліографічний запис: неопубліковані інтерв'ю (спогади). Бібліографічний запис: інтернет-ресурси. **Апробація та публікація наукових історичних досліджень.** Наукова конференція. Фахові періодичні видання. Електронні фахові періодичні видання. Публікація статей у виданнях, що включенні до міжнародних наукометричних баз. Наукометричні

бази Scopus та Web of Science. Грантові програми та їх пошук для проведення наукових досліджень.

4. Захист дисертаційного дослідження. Мережа спеціалізованих вчених рад. Порядок публічного захисту дисертаційного дослідження.

5. Етичні аспекти наукового історичного дослідження. Наукова етика та історичні дослідження. Плагіат. Інститут наукового керівництва.

Тип дисципліни: вибіркова.

Рік навчання: II.

Семестр викладання: III.

Кількість кредитів – 3 (загальна кількість годин – 90 год.; аудиторні години – 30 год., лекції – 10 год, семінарські заняття – 20 год., самостійна робота – 60 год.).

Форма контролю: залік.

Викладач: Стельникович С.В., к.і.н., доцент.

Результати навчання: аспіранти мають знати про особливості наукових історичних досліджень у контексті сучасних науково-інформаційних процесів, оволодіти практичними аспектами підготовки текстів і поширення історичних досліджень.

Рекомендована література:

1. Зашкільняк Л. Сучасна світова історіографія: посібник для студентів історичних спеціальностей університетів / Л. Зашкільняк. – Львів: ПАІС, 2007. – 312 с.;
2. Калакура Я. С. Українська історіографія: курс лекцій / Я. С. Калакура. – К.: Генеза, 2004. – 496 с.;
3. Основи наукових досліджень: навч. підруч. / [В. І. Саюк та ін.]. – К.: Пед. думка, 2012. – 143 с.;
4. Портнов А. Історії істориків. Обличчя й образи української історіографії ХХ століття / А. Портнов. – К.: Критика, 2011. – 240 с.
5. Ковальчук В.В. Основи наукових досліджень: навч. посібю – К.: Слово, 2009. – 240 с.
6. Колісніченко Е.В. Основи наукових досліджень: (конспект лекцій). – Суми, 2012. – 83 с.
7. Палеха Ю.І., Леміш Н.О.
8. Основи науково-дослідної роботи: Навч. посіб. – К., 2013.
9. Єріна А. Методологія наукових досліджень: навчальний посібник. – К., 2004.

Місце у структурно-логічній схемі: після ННД.01, ННД.02, ННД.03

Мова навчання: українська

Урбаністичні студії

Мета: сформувати у аспірантів уявлення про сучасні методологічні підходи до вивчення проблем феномену міста; зосереджувати увагу на історії міського повсякдення, вміти застосовувати набуті знання для систематизації та аналізу історичних явищ минулого та сучасних практик міського життя.

Допомогти отримати різнобічні знання та скласти уявлення про сучасний стан теоретичних підстав історіографії з окресленої проблематики в її різних формах і напрямках.

Предмет: предметом вивчення дисципліни є теоретико-практичний комплекс знань, пов'язаних із осмисленням феномену міста та його ролі в історії.

Змістовні модулі:

- 1. Історичні витоки сучасного міста.** Що таке місто, як міста виникли і розвивались, місто в житті цивілізацій, античні міста-держави, зародження демократичних форм правління. Від прото-міст до міст раннього та класичного середньовіччя. Феномен університету в житті середньовічного міста.
- 2. Урбанізація, дихотомія місто-село, столиці в житті країн та імперій.** Модернізаційні процеси кінця XVIII-поч. XIX ст. Промисловий бум другої половини XIX ст. та його вплив на прискорення урбанізаційних процесів в Російській імперії. Роль імперських столиць та промислових центрів в історії XIX ст.. Феномен містечка. Дихотомії місто-село, традиціоналізм-модернізм, консерватизм-демократизація в контексті урбаністичних студій. Світові та глобальні міста XX-XXI ст.
- 3. Теоретичні концепції та методологія вивчення міст.** Основні підходи до вивчення міст, дослідження В.Беньяміна, М. де Серто, К.Лінча та ін. Практики урбаністики – Урс Томанн, зв'язок мобільності із міським розвитком. Сучасні простори міст, взаємодія або відчуження сучасної людини у місті.
- 4. Принципи та стратегії міського розвитку і міського управління.** Міське самоврядування і можливості мешканців брати участь в управлінні та розвитку міста; міська мобільність і транспортна політика в містах, громадський транспорт, інфраструктура; міський розвиток, розподіл бюджетних видатків і програми розвитку; візуальне забруднення міст, реклама в містах; право на місто і суспільні рухи в містах, міський публічний простір.
- 5. Західні, радянські та пострадянські міста.** Соціальні і культурні практики в міському просторі, соціо-просторові процеси і розвиток міст, міська повсякденність і антропологія міста, історія урбанізації, радянське містобудування. Феномен пост-радянських міст;- міський публічний простір.
- 6. Сучасне українське місто.** Міські публічні простори і боротьба за них у пострадянських містах, соціальні і культурні практики в міському просторі, соціо-просторові процеси і розвиток міст, Тимінський В. та дослідження малих постіндустріальних міст України. що таке міський публічний простір, чи є він у вашому місті, районі, кварталі - як бути активним мешканцем міста і сприяти перетворенню власного простору на комфортне місце для життя міські публічні простори і боротьба за них у пострадянських містах.

Тип дисципліни: вибіркова.

Рік навчання: II.

Семестр викладання: IV.

Кількість кредитів – 3 (загальна кількість годин – 90 год.; аудиторні години – 30 год., лекції – 10 год, семінарські заняття – 20 год., самостійна робота – 60 год.).

Форма контролю: залік.

Викладач: Ярмошик І. І., д.і.н., професор.

Рекомендована література:

1. Трубина Е. Город в теории: опыты осмысления пространства. – М., 2010; Richard Dennis. Cities in Modernity. Representations and Productions of Metropolitan Space 1840-1930. – Cambridge 2008.
2. Місто й оновлення. Урбаністичні студії. Гол.редактор С.Шліпченко. В-ць: «ФОП Москаленко». – Київ, 2013.
3. «Урбаністичні студії». Наукова збірка. Представництво Фонду ім. Гайнріха Бюлля в Україні. 2015-2016.
4. Бурдые П. Социология социального пространства. - М.: Инс-т эксперимент. социологии. – СПб.: Антейя, 2005.
5. Анатомія міста: Київ. Урбаністичні студії. Видавництво: Смолоскип. 2012
6. Возняк Т. Феномен міста. Електронний часопис «І» http://www.ji.lviv.ua/ji-library/Vozniak/misto/phenomen_mista.htm.
7. Бойко-Бойчук О. В. Критерії розвитку міста. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / [Нац. акад. держ. упр. при Президентові України]. – Т. 5 . - Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ „Магістр”, 2011.
8. Пирогов С. Социология города. Учеб. пособие. - М.: Изд. Дом «Новый учебник», 2005.

Місце у структурно-логічній схемі: після ННД.01, ННД.02, ННД.03

Мова навчання: українська.

Історія і перспективи розвитку українсько-польських відносин

Мета: ознайомити студентів з історією українсько-польських взаємин з найдавніших часів до сьогодення; визначити основні проблемні питання та різні підходи до їх бачення, з'ясувати шляхи їх вирішення та перспективи розвитку.

Предмет: вивчення історії українсько-польських відносин впродовж усього періоду розвитку держав на основі досліджень українських і польських істориків, порівняння наукових та методологічних підходів у вирішенні проблемних питань.

Змістовні модулі:

1. **Відносини України-Руси з Польщею у X-XIV ст.** Володимир і червенські міста. Київський похід Болеслава I Хороброго. Захоплення Галицького князівства королем Казимиром.
2. **Дискурс русько-польських взаємин у XIV- XVI ст.** Південно-Західна Русь у складі Польського королівства і Речі Посполитої. Формування

суспільно-політичної думки руської еліти після Люблінської унії. Вплив Берестейського собору на українсько-польські суспільні взаємини.

- 3. Бачення місця і ролі козацтва в українсько-польській історії XVII-XVIII ст.** Українські і польські історики XIX ст. про місце і роль козацтва в українській історії. Сучасний погляд на проблему виникнення і значення козацтва в історії України і Польщі.
- 4. Українсько-польське співжиття в умовах втрати незалежності Польщі у XIX ст.** Зменшення впливу шляхетської польської верстви на Правобережній Україні у XIX ст. Польські повстання 30-х і 60-х рр. XIX ст. Український і польський визвольні рухи кінця XIX-початку XX ст.
- 5. Визвольні прагнення до створення державності українського і польського народів у першій половині XX ст.** Українсько-польські відносини під час української революції 1917 р. та встановлення української державності 1918-1920 рр. Співжиття в Радянській Україні. Еволюція українсько-польських взаємовідносин в західноукраїнських землях в довоєнний період.
- 6. Українсько-польські відносини під час Другої світової війни та в післявоєнний період.** Українсько-польські конфлікти 1943-1944 рр. Українсько-польські переселення. Операція «Вісла».
- 7. Українсько-польські відносини в геополітичному просторі сучасності.** Транскордонне співробітництво. «Східне партнерство ЄС». Інтеграція України в європейську спільноту.

Місце у структурно-логічній системі: Курс дозволяє на основі здобутих знань із загальних гуманітарних дисциплін, базових фахових предметів, зокрема курсів з історії України та всесвітньої історії скласти уявлення про відносини двох сусідських країн, історія яких тісно переплетена, взаємопов'язана і має взаємний вплив на майбутнє обох країн. Курс є актуальним з огляду на складну міжнародну ситуацію, необхідність пошуку шляхів подолання розбіжностей і можливостей спільного вирішення питань на засадах стратегічного партнерства.

Код дисципліни:

Тип дисципліни: вибіркова

Рік навчання: II

Семестр викладання: III.

Кількість кредитів: 4 (загальна кількість годин – 120 год.; аудиторні години – 40 год.; лекції – 18 год.; семінарські заняття – 22 год.; самостійна робота - 80 год.)

Форма контролю: екзамен

Викладач: Білобровець О. М.

Результати навчання: У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

- ознайомитись з історією українсько-польських відносин з найдавніших часів до сьогодення;

- вдосконалити навички читання, аналізування, коментування, рецензування джерел та наукових праць українських і польських істориків;
- Навчитись працювати у складі творчих міні-груп з метою вироблення і представлення аргументованої позиції.
- оволодіти необхідними переносними навиками з метою кваліфікованого застосування отриманих знань та вмінь під час організації та проведення самостійних історичних досліджень.

Спосіб навчання: аудиторний

Необхідні обов'язкові попередні і супутні модулі (навчальні дисципліни): новітня історія України, історія країн Європи, сучасна історіографія, теорія і методика викладання історії.

Зміст дисципліни: ознайомлення студентів з історією українсько-польських відносин з найдавніших часів до сьогодення, визначення основних конфліктних моментів в історії, різних підходів до проблемних питань та пошуку шляхів їх подолання.

Рекомендована література:

1. Зашкільняк Л.О., Крикун М.Г. Історія Польщі : від найдавніших часів до наших днів / Л.О. Зашкільняк, М.Г. Крикун. – Львів : Львів. Нац. ун-т ім. І. Франка, 2002. – 752 с.
2. Горизонтов Л.Е. Парадоксы имперской политики: поляки в России и русские в Польше (XIX – начало XX века) / Л.Е. Горизонтов. – М.: Индрик, 1999. – 272 с.;
3. Лісевич І.Т. Духовно спрагли (духовне життя польської національної меншини на Наддніпрянській Україні в 1864-1917 рр.) / І.Т. Лісевич / НАН України, Ін-тут історії України. – К.; Б.в., 1997. – 210 с.
4. Калакура О. Поляки в етно-політичних процесах на землях України у ХХ ст. – К., 2007.
5. Hud B. 3 Ukraińcy i polacy na Naddnieprzu, Wołyniu i w Galicji Wshodniej w XIX – XX w. Zarys historii konfliktów społeczno-etnicznych. - Lwów-Warszawa, 2013. – 400 s

Форми і методи навчання: лекції, семінарські заняття, самостійна робота

Методи і критерії оцінювання: рейтингове оцінювання за 100-бальною системою: поточний контроль – 60 балів (опитування, виступи на семінарах, індивідуальне письмове завдання); підсумковий контроль – 40 балів (письмовий залік).

Мова навчання: українська

Націотворення та національні держави у ХІХ-ХХІ ст.: європейський досвід та Україна

Мета: в результаті вивчення дисципліни аспіранти мають з'ясувати сутність формування національної ідентичності, зрозуміти специфіку формування українського національного «проекту» та особливості націо- та державотворчих європейських процесів, виділяти спільні та відмінні риси,

усвідомлювати важливість засвоєння досвіду Центральноєвропейських держав у процесах модернізації в Україні.

Предметом дисципліни є: зміст та напрямки розвитку українського та європейських національних проєктів від Першої світової війни до сучасності.

Змістовні модулі:

- 1. Особливості протікання процесів націотворення в XIX ст.** Формування нового імперського простору та процесів, які протікали в дворянському середовищі (від старшинського до польсько-шляхетського). Особливості протікання ідентифікаційних процесів у селянському середовищі.
- 2. Національні «будителі»: Центрально-Східно Європа та Україна.** Соціальні структури імперій. Еліти та їх домінантна роль. Процес асиміляції в середовищі представників старшинських родин. Від «Руської трійці», до Кирило-Мефодієвців, Громадівців, представників чеських, поліських, єврейських національних рухів.
- 3. Міста та університети у процесах націо-та державотворення.** Місто та національні проєкти, їх взаємозв'язок. Роль у процесах імперських столиць. Університети як осередки інтелектуального життя та формування й кодифікації національних проєктів.
- 4. Селянство на національні «проєкти».** Специфіка зв'язку між «національним» та «селянським» у XIX ст. Специфіка сприйняття світу селянами, місце у цій картині «національного». Взаємозв'язок між рівнем освіти та швидкістю протікання націотворчих процесів.
- 5. Радянський період в українському націотворенні та функціонування держав Центральної й Східної Європи.** Українські національно-визвольні змагання 1917-1921 рр. та їх вплив на збереження радянської української ідентичності. Коренізація та її наслідки. Формування національних кордонів. Особливості співвідношення та співіснування національного та радянського в умовах СРСР. Післявоєнний період, радянські сателіти та національна компонента. Руїнація Берлінської стіни та її наслідки.
- 6. Сучасний стан розвитку національних держав.** Дилема між Європейським уніфікацією та збереженням національної держави. Як довго існуватимуть національні держави, чи можуть вони вичерпати себе? Особливості протікання націотворчих процесів в сучасній Україні.

Тип дисципліни: вибіркова

Рік навчання: II.

Семестр викладання: IV.

Кількість кредитів: 3,5 (загальна кількість годин – 105 год.; аудиторні години – 40 год.; лекції – 16 год.; семінарські заняття – 24 год.; самостійна робота - 65 год.)

Форма контролю: екзамен.

Викладач: Венгерська В. О. д.і.н., професор кафедри історії України

Результати навчання: У результаті вивчення дисципліни аспірант повинен: з'ясувати сутність формування національної ідентичності, зрозуміти специфіку формування українського національного «проекту» та особливості націо- та державотворчих європейських процесів, виділяти спільні та відмінні риси, усвідомлювати важливість засвоєння досвіду Центральноєвропейських держав у процесах модернізації в Україні.

Спосіб навчання: аудиторний.

Необхідні обов'язкові попередні і супутні модулі (навчальні дисципліни): Історія західних цивілізацій, всесвітня історія

Зміст дисципліни: ознайомлення студентів з основними етапами творення націй, діяльністю найвизначніших політичних діячів і організацій, розвитком політичних програм, втілення їх в життя і перебігом державного будівництва і міждержавних відносин у Західній, Східній та Центральній Європі від завершення Першої світової війни сучасності.

Рекомендована література:

1. Венгерська В. О. «Українські проекти» та націотворення в імперіях Романових та Габсбургів (кінець XVIII – початок XX ст.) – Житомир, 2013. – 448 с.
2. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму – К.: Критика, 2001. – 272 с.
3. Гобсбаум Е. Нації і націоналізм, починаючи з 1780 р. : програма, міфи, реальність. – К.: УЦДК, 2010 – 288 с.
4. Грицак Я.Й. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX-XX століття. – К.: Генеза, 2000. – 360 с.
5. Каппелер А. Росія як поліетнічна імперія. Виникнення. Історія. Розпад. – Львів: вид-во УКУ, 2005. – 360 с.
6. Дейвіс Н. Європа. Історія. Київ, 2000.
7. Кріль М.М. Історія країн Східно-Центральної Європи. Київ, 2008.

Форми і методи навчання: лекції, семінарські заняття, самостійна робота
Методи і критерії оцінювання: рейтингове оцінювання за 100-бальною системою: поточний контроль – 60 балів (опитування, виступи на семінарах, індивідуальне письмове завдання); підсумковий контроль – 40 балів (письмовий іспит).

Мова навчання: українська

Міжрелігійні та міжконфесійні відносини в Україні

Мета: ознайомлення аспірантів з основними етапами та характерними ознаками формування релігійно-конфесійної багатоманітності в Україні, з історією й сучасними тенденціями міжрелігійних та міжконфесійних відносин в Україні, з особливостями становища України між християнським та мусульманським світами.

Предмет: предметом вивчення дисципліни є комплекс знань, пов'язаних із осмисленням історії й сьогодення міжрелігійних та міжконфесійних відносин в Україні у контексті світового цивілізаційного розвитку.

Змістовні модулі:

- 1. Формування релігійно-конфесійної багатоманітності в Україні.**
Релігійно-конфесійна карта України. Релігійність і національність. Християнство. Релігії національних менших. Неорелігії. Релігійний фундаменталізм та Україна. Міжрелігійні та міжконфесійні конфлікти. Релігійна ворожнеча. Релігійна нетерпимість.
- 2. Практика міжрелігійних та міжконфесійних відносин в Україні.**
Язичництво та християнство. Міжрелігійні відносини в Україні. Міжконфесійні відносини в Україні. Релігійний розкол. Проблема міжхристиянського порозуміння. Релігійний фактор у війнах і збройних конфліктах в Україні.
- 3. Україна між християнським та мусульманським світами.**
Православ'я України між релігійними конфесіями Західної і Східної цивілізацій. Міжнародний тероризм у контексті релігійного фанатизму та Україна.

Тип дисципліни: вибіркова.

Рік навчання: II.

Семестр викладання: IV.

Кількість кредитів: 3 (загальна кількість годин – 90 год.; аудиторні години – 30 год.; лекції – 10 год.; семінарські заняття – 20 год.; самостійна робота – 60 год.).

Форма контролю: залік.

Викладач: Стельникович С.В., к.і.н., доцент.

Результати навчання: аспіранти мають оволодіти знаннями про формування релігійно-конфесійної багатоманітності в Україні, історію й сучасні тенденції міжрелігійних та міжконфесійних відносин в Україні, особливості становища України між християнським та мусульманським світами.

Спосіб навчання: аудиторний.

Необхідні обов'язкові попередні і супутні модулі (навчальні дисципліни): Історія релігії та церкви в Україні, Історія України, Всесвітня історія.

Зміст дисципліни: Формування релігійно-конфесійної багатоманітності в Україні. Релігійно-конфесійна карта України. Релігійність і національність. Християнство. Релігії національних менших. Неорелігії. Релігійний фундаменталізм та Україна. Міжрелігійні та міжконфесійні конфлікти. Релігійна ворожнеча. Релігійна нетерпимість. Практика міжрелігійних та міжконфесійних відносин в Україні. Язичництво та християнство. Міжрелігійні відносини в Україні. Міжконфесійні відносини в Україні. Релігійний розкол. Проблема міжхристиянського порозуміння. Релігійний

фактор у війнах і збройних конфліктах в Україні. Україна між християнським та мусульманським світами. Православ'я України між релігійними конфесіями Західної і Східної цивілізацій. Міжнародний тероризм у контексті релігійного фанатизму та Україна.

Рекомендована література:

1. Головащенко С. І. Історія християнства : курс лекцій / С. І. Головащенко. – К. : Либідь, 1999. – 352 с.;
2. Історія релігії в Україні : навч. посібник / [за ред. А. М. Колодного, П. Л. Яроцького]. – К. : Знання, КОО, 1999. – 735 с.;
3. Калашніков В. Г. Словник термінів релігієзнавства / В. Г. Калашніков. – Житомир, 2007. – 300 с.;
4. Колодний А. Україна в її релігійних виявах / А Колодний. – Львів : СПОЛОМ, 2005. – 336 с.
5. Арістова А.В. Релігійні конфлікти в сучасному світі: природа, вияви, шляхи врегулювання. Монографія. - К.: НТУ, 2007. – 336 с.
6. Бондар С.В. Біля витоків української мудрості: філософська та релігійна думка народів Північного Причорномор'я VII ст. до н. е - II ст. н. е. - К. : Світ Знань, 2009. - 270
7. Предко О.І. Психологія релігії: історія, теорія, релігієзнавчі виміри. Монографія Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - К. : Центр навч. л-ри, 2005. - 275 с
8. Здіорук С.І. Суспільно-релігійні відносини: виклики Україні XXI століття. Монографія. - К. : Знання України, 2005. - 551 с.

Форми і методи навчання: лекції, семінарські заняття, самостійна робота. Методи і критерії оцінювання: рейтингове оцінювання за 100-бальною системою: поточний контроль – 60 балів (опитування, виступи на семінарах, презентації); підсумковий контроль – 40 балів (письмова робота).

Мова навчання: українська.